немачка
сарадња
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ОМЛАДИНЕ
И СПОРТА

Podrška zapošljavanju mladih
kroz razvoj habova

PREDVODNICI PROMENA

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

SADRŽAJ

3 INOVATORI KOJI RASTU U INSPIRATORE INOVACIJA

5 BRC RUNNERS HUB
POWERED BY PUSH
DELI – PROSTOR ZA KREATIVNO DELOVANJE

6 ICT HUB
IN CENTAR

7 INFOSTUDHUB
KG COWORKING & HUB

8 KLUB HEROJA
KULTURNI CENTAR LAB

9 MARSH OPEN SPACE
MOKRIN HOUSE

10 NOVA ISKRA
OFFICE ME

11 PAPERGIRL GALERIJA HUB
POMAK

12 RURAL HUB
SMART OFFICE

13 SOURCE HUB
STARTIT CENTAR

14 COWORKING ASOCIJACIJA SRBIJE

IZDAVAČ
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH; Projekat "Podsticanje zapošljavanja mladih" ,
Adresa: Nemanjina 4/V Beograd

TEKST, DIZAJN I PRELOM
Biznis&Finansije
Beograd, Srbija

GIZ JE ODGOVORAN ZA SADRŽAJ OVE PUBLIKACIJE.
IZDANJE PUBLIKACIJE OMOGUĆILO JE NEMAČKO SAVEZNO MINISTARSTVO ZA PRIVREDNU SARADNJU I RAZVOJ (BMZ)

Aleksandar Bec

Marija Radovanović

Dragana Petković

Uloga habova u održivom rastu i zapošljavanju

Inovatori koji rastu u inspiratore inovacija

Habovi kroz sopstveno inoviranje i razvoj rastu u inspiratore inovacija u široj zajednici. Oni predstavljaju zamajce novih načina poslovanja i saradnje sa sredinom u kojoj rade, shodno globalnim promenama u prirodi rada i odgovor na potrebe mladih generacija koje drugačije percepiraju poslovanje.

Ovogodišnja konferencija „Coworking Europe“ u Amsterdamu, na kojoj se razgovaralo o uticaju coworking-a na razvoj inovacija, preduzetništva, budućnosti rada i poslovanja, okupila je 500 učesnika iz celog sveta. Konferenciji su po prvi put organizovano prisustvovali i mladi iz Srbije, koji su pokrenuli različite coworking prostore i habove u gradovima, ali i u manjim mestima širom naše zemlje.

Aleksandar Bec, menadžer programa i koordinator sektora za održivi ekonomski razvoj i zapošljavanje u okviru Nemačke razvojne saradnje, ističe da su habovi i coworking prostori iz Srbije imali priliku da u Amsterdamu čuju druge i iznesu sopstvene ideje i iskustva u razvoju coworking koncepta, zahvaljujući podršci projekta nemačke razvojne saradnje Podsticanje zapošljavanja mladih koji je pokrenuo program podrške habovima pod nazivom Growth Hub. Program je pokrenut s ciljem da podrži razvoj habova i coworking prostora u Srbiji koji doprinose zapošljavanju mladih i razvoju preduzetništva.

Zamajci novih načina poslovanja

Put u Amsterdam, međutim, ima sopstveni put iza sebe. Prvi korak je načinjen još 2015. godine, kada je projekat Podsticanje zapošljavanja mladih počeo da se realizuje, vođen idejom da se podrže mladi ljudi „koji su već nosioci promena u našem društvu, koji su uspeli, mogu da budu uzor svojim vršnjacima i da doprinesu stvaranju podsticajnih uslova za aktivno uključivanje što većeg broja mladih, ali i šire zajednice“, objašnjava Marija Radovanović, viša menadžerka projekta Podsticanje zapošljavanja mladih.

Ona podseća da je realizacija projekta započela u dva pilot regiona: Nišavsko-Jablaničkom, i na drugom kraju Srbije, na području Južnog Banata i Srema. U sagledavanju razvojnih potencijala ovih regiona i mogućih partnera, tim projekta je već tada prepoznao značaj inovativnih modela u radu sa mladim talentima, koje su pokrenuli organizacija Deli u Nišu i Startit centri u Inđiji i Vršcu. Oni su predstavljali zamajce novih načina poslovanja i saradnje sa lokalnom zajednicom, shodno globalnim promenama u prirodi rada i odgovor na potrebe mladih generacija koje drugačije percepiraju poslovanje, ističe Radovanović.

„Mladi kroz habove dobijaju stimulativno okruženje u kome, ako započnu sopstveni posao, znaju da imaju podršku i vršnjaka i starijih sa više iskustva, i da je manji rizik da ne uspeju sa svojom preduzetničkom idejom još u ranoj fazi. S druge strane, stanari u habovima se i sami međusobno povezuju, što često dovodi do zajedničkih, većih projekata i osamostaljivanja kroz osnivanje i razvoj sopstvenih preduzeća. Zato su inovacije u habovima prvi korak na putu, gde habovi kroz sopstveno inoviranje i razvoj rastu u inspiratore inovacija u široj zajednici“, objašnjava Marija Radovanović odluku da se kroz aktivnosti projekta podrže habovi u Srbiji kao rasadnici modernog ekosistema za razvoj preduzetništva i dodaje da je ta podrška posebno usmerena na njihovo povezivanje s privredom.

Saradnja s najuspešnijima radi uspeha drugih

Program podrške Growth Hub je obuhvatio deset mladih habova, koji tek razvijaju svoje poslovanje od severa do juga Srbije, u gradskim i ruralnim sredinama i u vrlo različitim oblastima – od informacionih tehnologija i kreativnih industrija, preko kulture, umetnosti i sporta, do proizvodnje hrane. Kandidati su izabrani na javnom konkursu koji je GIZ objavio u te svrhe, na osnovu njihove motivacije, jasnog cilja gde žele da idu i dosadašnjih rezultata, kaže Dragana Petković, konsultantkinja za razvoj habova u projektu Podsticanje zapošljavanja mladih.

Prema njenim rečima, program je osmišljen u saradnji sa najuspešnijim habovima u Srbiji koji iza sebe već imaju dugogodišnje iskustvo u razvoju ovog koncepta i shodno tome, mogu biti mentori mlađima koji taj put tek treba da pređu. Podrška je obuhvatila treninge koji su edukovali korisnike za razvoj poslovne strategije, finansijsko poslovanje i planiranje, za razvoj usluga i događaja koji su namenjeni zajednici, sve do odlaska na konferenciju u Amsterdamu, gde se diskutovalo o praksama u svetu i kako najrazvijeniji, „oni koji su već u budućnosti – vide budućnost“.

Dragana Petković, koja i sama ima veliko iskustvo u razvoju beogradskog Startit centra, objašnjava da habovi i coworking prostori na početku svog razvoja imaju iste izazove kao i svako drugo početničko preduzeće: „To su mladi ljudi koji su krenuli u preduzetničku avanturu sa mnogo entuzijazma i želje, ali najčešće prvo moraju da objasne svojoj sredini šta je njihov koncept i zašto bi neko trebalo da dođe tu da radi. Potom treba da razvijaju svoje usluge, proizvode i programe, da pronalaze lokalne talente i edukatore, da osmisle i primenjuju poslovnu i finansijsku strategiju koja će im obezbediti održivost“...

Jezgra promena

S druge strane, izazov je kako da se habovi pozicioniraju u svojoj zajednici na način koji će ljudima dati do znanja da su upravo oni ti koji mogu da pomognu pojedincima sa kreativnim idejama, da ih povežu, da im omoguće prostor i platformu da rade zajedno i sarađuju, a u nekim slučajevima da određeni period i žive zajedno, kroz koncept coliving prostora koji nije nov samo u Srbiji, već i u svetu. Petković napominje da, osim različitih sredina i oblasti u kojima deluju, habovi u Srbiji se razlikuju i po načinima na koje izgrađuju svoj pristup korisnicima i zajednici, uključujući i nivo komercijalizacije svojih usluga i proizvoda.

Takođe, ovdašnji habovi su i na različitim nivoima razvoja, pa tako pojedini u Beogradu imaju nove i mnogo ambicioznije poslovne modele, kroz pronalaženje većih, strateških partnera u inostranstvu, sa kojima formiraju velike prostore za rad već razvijenih malih i srednjih preduzeća. Takav pristup podrazumeva novo tržište, ali i novi nivo konkurencije.

„Zato je naš cilj bio da kroz ovaj program podrške habovima, sve te ljude koji imaju različite talente, znanja, veštine, kontakte, interesovanja, ali su i u različitim fazama poslovnog razvoja, okupimo na jednom mestu kako bi oni prirodno počeli da se povezuju i da sarađuju. Želeli smo da doprinesemo razvoju zajednice u kojoj mlade, talentovane osobe žele da ostanu jer upoznaju ljude sa kojima dele slične vrednosti i zajedno stvaraju kulturu koja je pozitivna, živa, koja motiviše, podstiče inovacije i promene“.

Stoga habovi predstavlju jezgra promena od značaja za celo društvo, što najbolje prepoznaju naši ljudi iz dijaspore. „Oni koji se vraćaju i sami su pokretači takvog načina rada, ili iz inostranstva podržavaju ovdašnje habove kontaktima, znanjem, ulaganjem, jer veoma dobro znaju koliko je taj model uspešan na razvijenim tržištima“. U lokalnoj sredini, za razvoj habova je važna podrška lokalne samouprave, obrazovnih institucija i kompanija, kroz donošenje podsticajnih mera ekonomske politike za njihov razvoj, zajedničko unapređivanje znanja i kroz ulaganja u njihove programe i projekte.

Sa željom da doprinese daljem razvoju takve saradnje, tim projekta Podsticanje zapošljavanja mladih nastavlja sa programom podrške. Ova godina će se završiti konferencijom na kojoj će predstavnici habova razgovarati o osnivanju asocijacije coworking prostora i načinima kako da se kao industrija najbolje predstave institucijama i kompanijama, dok će naredne godine dobiti priliku da čuju regionalna iskustva. „Planiramo da u okviru Nemačko-srpske inicijative za održivi rast i zapošljavanje podržimo sledeće godine jednu veliku regionalnu konferenciju o razvoju habova“, najavljuje Aleksandar Bec, „koja bi podstakla razmenu iskustava. Dobra iskustva, recimo u Bugarskoj, Rumuniji, Sloveniji, mogu za nas biti relevantna, posebno kada je reč o primeni rešenja koja podstiču razvoj habova kroz saradnju sa drugim industrijama“.

BRC RUNNERS HUB POWERED BY PUSH

BRC Runners Hub, jedan od najmlađih prestoničkih habova nalazi se na samo 50 metara od Dunava i prelepe staze za trčanje na dorćolskom keju, koja spaja 25. maj sa Adom Ciganlijom. Osnovan je u aprilu 2018. sa idejom da postane prvi prostor na Balkanu koji će okupljati ljubitelje trčanja radi treniranja, i promovisati najnovija znanja o značaju ovog sporta ne samo za zdravlje pojedinca, nego i za celu zajednicu. Hab je već na početku svog rada privukao 50 korisnika, dokazavši da je svest o važnosti fizičke rekreacije u Srbiji u porastu, a do sada je u njemu bilo aktivno više od 300 zainteresovanih trkača.

Osim prostora za druženje, predavanja i radionice, u habu je smešten i fitnes studio namenjen isključivo trkačima, kao i biblioteka sa naslovima koji povezuju trčanje sa drugim društvenim oblastima. Korisnici njegovih usluga su gotovo svih starosnih kategorija - od 16 do 66 godina - ali najveći broj njih su osobe stare između 28 i 40 godina i uglavnom rade u IT sektoru.

BRC Runners Hub je specifičan i po tome što znanja i iskustva iz oblasti rekreacije i sporta prenosi i na poslovnu sferu, ili kombinuje ove dve oblasti. Jedna od njegovih zapaženih akcija je i Belgrade Business Run – trka na pet kilometara za poslovne ljude, a ove godine je na toj manifestaciji učestvovalo oko 2.300 zaposlenih u različitim kompanijama.

BRC Runners Hub stoga planira da, osim uspešne organizacije sportskih događaja, promoviše i inovacije u trčanju. U martu 2019. trebalo bi da otvori i prvi Running Lab u Srbiji sa najsavremenijom opremom za analizu pronacije, odnosno načina na koji se stopalo oslanja na podlogu, ali i tehnike trčanja. Ova laboratorija će zapošljavati stručne trenere koji će se baviti korekcijom svih teškoća koje sprečavaju pravilno i bezbolno trčanje.

www.belgraderunningclub.com

DELI – PROSTOR ZA KREATIVNO DELOVANJE

Najbolji opis ovog haba nalazi se upravo na njegovom veb sajtu i glasi: „Deli je mesto diskontinuiteta sa sadašnjim vrednostima. Deli je mesto nastanka novih vrednosti“.

Ovaj prostor za kreativno delovanje otvorili su krajem 2015. godine u centru Niša organizacija civilnog društva Proaktiv i multidisciplinarni studio za prostorno i grafičko oblikovanje Kontra Studio. Cilj osnivača je bio da mladi sa novim idejama dobiju inovativno mesto koje će im pružiti podršku u njihovom razvijanju.

Osim što služi kao prostor za rad i mnoštvo korisnih edukacija, Deli je i mesto susreta onih koji imaju raspoloživ kapital sa onima koji imaju raspoloživo znanje i kreativne ideje. Osnivači i vlasnici ističu da je svako ko je radio u ovom prostoru ili se makar na kratko u njemu zadržao doprineo tome da on bude ono što je danas – kreativni centar Niša.

Do sada je u coworking prostorijama Delija boravilo više od 40 „stanara“, uglavnom starih između 18 i 35 godina. Oni su stvarali u kreativnim industrijama kao što su video produkcija, fotografija, arhitektura, strip, moda, dizajn, IT... Više od trećine coworkera činile su žene, a sa ciljem da promoviše i unapredi žensko preduzetništvo, Deli je organizovao i mnoštvo događaja poput Dana devojčica, IT radionica Rails girls i drugih.

Od 40 mladih sa preduzetničkim idejama koji su boravili u ovom habu, njih 12 je registrovalo svoje biznise. Ove godine je jedan od Delijevih coworkera Miloš Stojiljković, sa svojom kompanijom Arcezio, poglašen za najboljeg mladog privrednika u Nišu u primeni naprednih tehnologija.

Potvrda o kvalitetu ovog kretivnog centra su i dobijene nagrade, od kojih osnivači posebno ističu Specijalno priznanje za doprinos lokalnom ekonomskom razvoju, koje im je 2017. godine dodelio Grad Niš.

www.deli.rs

ICT HUB

Centar za razvoj tehnološkog preduzetništva i inovacija radi od 2014. godine kao poslovni inkubator, koji tehnološkim preduzetnicima pruža infrastrukturnu, programsku i mentorsku podršku. Korisnici njegovih usluga uvek imaju gde i od koga da zatraže savet kako plasirati proizvod na tržištu, kako prikupiti potrebna finansijska sredstva za razvoj ideje, kako stvoriti mrežu korisnih poslovnih kontakta, i slično.

ICT Hub se u početku nalazio u Naučno-tehnološkom parku Beograd gde je nudio 50 mesta za rad, da bi se 2017. preselio u veći postor, udvostručivši kapacitete. Osim frilensera i preduzetnika-početnika, među njegovim stanarima nalaze se i izdvojeni timovi korporativnih startapa, koji rade na inovacijama u fleksibilnim uslovima kakve nude uglavnom habovi. Primera radi, timovi kompanija poput Telegroup-a i ViP mobile-a, upravo u ICT Hub-u kreiraju nove sadržaje.

Osnivači ovog haba nastoje da doprinesu stvaranju inovacionog ekosistema, neophodnog za iniciranje i realizaciju novih proizvoda i usluga kroz postojeće, ali i potpuno nove poslovne modele, kao i da pomognu razvoj razmišljanja i organizovanja koji bi podsticao dalji napredak u društvu u ovom segmentu.

Njegova specifičnost ogleda se i u pokretanju investicionog fonda ICT HUB Venture, s ciljem da se obezbede ulaganja u startap firme u ranoj fazi razvoja, ali i da se malim kompanijama, koje su još na početku razvoja, omogući saradnja sa velikim korporativnim klijentima. Ovo se pokazalo kao dobar poslovni potez, budući da za mogućnosti koje nudi pomenuti fond vlada veliko interesovanje.

Interesovanje je podjednako i za edukativne događaje koji se organizuju u ovom prostoru, kao što su raznovrsni meetup-i, od onih vezanih za eCommerce, do licenciranih FuckUp Nights, na kojima se otvoreno priča o preduzetničkim neuspesima.

www.icthub.rs

IN CENTAR

Od 2013. godine vrata beogradskog In Centra su stalno otvorena za sve zainteresovane preduzetnike i kreativne osobe koje žele da rade na sopstvenom i na razvoju svojih poslovnih ideja u podsticajnom okruženju. Budući da nijedan početak nije lak, ni razvitak ovog haba nije tekao bez izazova. U prvim mesecima poslovanja osnivači In Centra su coworkere pronalazili uglavnom kroz lične kontakte i među malobrojnima koji su u to vreme bili upoznati sa ovim konceptom rada.

Sada je situacija bitno drugačija: In Centar i sam pojam coworkinga su poznati preduzetnim ljudima, te se oni sami javljaju. Trenutno, u ovom habu boravi više od 130 „stanara“ i drugih korisnika njegovih usluga, oba pola, starosti od 20 do 50 godina, različitih zanimanja, interesovanja, karaktera.... Oni sarađuju, druže se, napreduju i razvijaju se, a upravo tu različitost pojedinaca i multidsciplinarnost timova koji istovremeno čine povezanu zajednicu predstavnici In Centra prepoznaju kao svoje najveće bogatstvo.

Na ovoj lokaciji u centru Beograda, u modernom i funkcionalnom prostoru svaki dan se sluša dobra muzika, a korisnici mogu da dovode sa sobom na posao i svoje kućne ljubimce. Obezbeđeno je i mesto za ostavljanje bicikala, a posebna prednost je olakšan pristup za osobe sa teškoćama u kretanju.

Osim kancelarija za rad, In Centar nudi i prostore za organizaciju edukativnih i mnogih drugih događaja. Jedan od najaktuelnijih je besplatan program za sticanje praktičnih znanja iz oblasti web progamiranja. U In Centru smatraju da je realizacija ovakvih i sličnih programa veoma značajna, jer time doprinose razvoju preduzetničkog ekosistema ne samo u Srbiji, već i u regionu.

www.incentar.org

INFOSTUDHUB

Iako mu je slogan „Mesto okupljanja subotičke IT zajednice", u ovom habu, zapravo, rade mladi i inovativni ljudi raznolikih zanimanja. Otvoren je u septembru 2017. godine u saradnji sa udruženjem Webinarium, kompanijom Infostud i organizacijom SEE ICT iz Beograda. Na površini od 400 kvadrata nalaze se coworking prostor, sale za sastanke, sala za događaje od preko 70 mesta u kojoj radi i Startit centar Subotica, a InfostudHub raspolaže i zajedničkim prostorijama za sve korisnike.

Trenutno u ovom habu radi dvadesetak mladih, uglavnom programera, dizajnera, marketing menadžera, analitičara, projekt menadžera i arhitekata. Većina njih ima između 25 i 28 godina, ali među korisnicima ima i starijih kojima odgovara ovakav način rada.

InfostudHub je jedini coworking prostor u Subotici. Zato mu je jedan od ciljeva i promocija ovakvog modela privređivanja, a koliko je u tome uspešan pokazuje već činjenica da je za samo godinu dana rada u njemu popunjeno više od 70 odsto coworking kapaciteta. InfostudHub je organizovao i preko 60 događaja koje je posetilo oko 2.500 ljudi. Predstavnici haba kao poseban uspeh ističu organizaciju prvog Hakaton takmičenja u Subotici, kao i nedavne obuke za prekvalifikaciju 16 polaznika u oblasti informacionih tehnologija, od kojih je već petoro sada zaposleno u IT struci.

Kažu da nije lako promovisati jedan ovakav koncept u maloj sredini, ali im u tome mnogo pomaže saradnja sa IT kompanijama i obrazovnim institucijama, kao i sa lokalnim portalima preko kojih dolaze do potencijalnih korisnika. „Ne odmažu", ističu, „ni pozitivne preporuke na kojima zadovoljni posetioci ne štede".

Nadaju se da će ubuduće širiti ne samo broj korisnika već i ideju o zajednicama ljudi koji slično razmišljaju i podstiču jedni druge da se razvijaju i da stvaraju nešto novo i vredno.

www.infostudhub.rs

KG COWORKING & HUB

KG Coworking & HUB je osnovan početkom 2017. godine s ciljem da okupi i ojača IT zajednicu u Kragujevcu. Hab se nalazi na dve gradske lokacije: KG Coworking obezbeđuje kancelarijski prostor za rad, dok na drugoj lokaciji KG HUB služi kao prostor za raznovrsne događaje poput meetup-ova, radionica i panela na kojima se razmenjuju znanja i iskustva iz oblasti digitalnih i kreativnih industrija i preduzetništva.

Mladi u Kragujevcu prepoznaju ovaj hab kao mesto koje im omogućava da steknu nova znanja iz oblasti digitalnog marketinga, video animacije i produkcije, grafičkog dizajna, preduzetništva i programiranja. Osim prilike da se obrazuju i informišu, korisnici ovde mogu sklapati i nova poznanstva, sticati značajne kontakte i dobiti pomoć pri pokretanju sopstvenog posla. Zanimljivo je da mladi koji su aktivni u ovom habu i sami organizuju događaje na kojima okupljaju ljude sličnih interesovanja i sa kojima iniciraju nove ideje.

To su uglavnom generacije starosti od 18 do 35 godina, koje osim odgovarajućeg radnog prostora i mentorske podrške, u habu dobijaju i mogućnost da učestvuju u projektima koji im mogu biti veoma korisni. Do sada je u aktivnostima na obe lokacije učestvovalo više od 700 ljudi, dok trenutno u coworking kancelarijama radi šest stanara.

„Novim generacijama je ovo prava prilika da steknu znanja kojima ih naš obrazovni sistem ne uči, ali i da to naučeno primene u praksi, uz dobronamernu i profesionalnu podršku", kažu predstavnici KG Coworking & HUB-a i dodaju da je Kragujevac bio prvi industrijski centar moderne Srbije, a sada ima šansu da postane i jedan od centara digitalne transformacije u našoj zemlji. Tome će, nadaju se, i oni doprineti.

www.kgcoworking.rs

KLUB HEROJA

Novopazarski hab Klub Heroja otvoren je pre godinu i po dana sa željom da se na jednom mestu okupe pojedinci i organizacije koji aktivno afirmišu vrednosti solidarnosti i dobročinstva. Sa uverenjem da je heroj pre svega onaj koji doprinosi razvoju svog okruženja i da je najveći kreativni potencijal Novog Pazara upravo veliki broj mladih ljudi, osnivači nastoje da podstaknu aktivno delovanje u kulturi, umetnosti i drugim oblastima od važnosti za razvoj cele zajednice.

Budući da je Klub Heroja prvi sa takvim konceptom u čitavom Raškom okrugu, nije bilo lako predvideti kakve će biti reakcije sugrađana. Ispostavilo se da je ova ideja izuzetno dobro prihvaćena, a broj posetilaca i korisnika njegovih programa potvrđuje da je u ovom gradu prepoznata potreba da se zajedničkim angažovanjem doprinosi unapređenju lokalne zajednice.

Do sada je u Klubu Heroja organizovano preko 30 događaja, među kojima i javne diskusije na različite teme od društvenog značaja. U njima su učestvovali domaći stručnjaci za određene oblasti, ali i predstavnici lokalne samouprave i privatnog sektora, te je mladi novopazarski hab za kratko vreme postao uticajan kao nezavisna platforma za širi društveni dijalog. Diskusije koje se u njemu vode redovno okupljaju pripadnike različitih političkih uverenja, različite vere i nacionalnosti, s ciljem da se pronađe najbolje rešenje za trenutne izazove u zajedničkoj sredini.

Klub Heroja obezbeđuje i coworking prostor za rad i mnoge aktivnosti koje se subvencionišu, kako bi većina korisnika mogla besplatno da koristi sve njegove kapacitete. Korisnici su uglavnom nevladine organizacije, studenti, mladi preduzetnici ili frilenseri koji se bave IT projektima, ali i arhitekturom, dizajnom i fotografijom, a nekoliko njih je u ovom podsticajnom okruženju već uspelo da ostvari značajan rast svog poslovanja.

www.klubheroja.com

KULTURNI CENTAR LAB

Ako do sada niste znali zašto je Novi Sad poznat kao „srpska Atina“, evo konkretnog primera. U vojvođanskoj prestonici, jedna vila iz 1937. godine je renovirana da bi u njoj 2017. počeo sa radom Kulturni Centar LAB. Ukoliko bismo se poslužili rečnikom reklama za kafu, on je zasnovan na konceptu „6 u 1“, budući da ovaj prostor istovremeno služi kao bioskop, kafić, galerija, prostor za rad, koncertna sala i rezidencija!

Ovaj centar je nezavisan kulturni prostor, čiji su najmnogobrojniji korisnici likovni umetnici i muzičari stari od 25 do 35 godina. U njegovim „višeslojnim“ prostorijama organizuju se veoma raznovrsni programi izložbenog karaktera, održavaju se predstave, koncerti, tribine, projekcije, radionice i druge aktivnosti. Događaji koje organizuje mogu da prime oko 200 posetilaca, a uz kompletnu audio-vizuelnu i tehničku opremu tu su i pianino, fagot i gitara za izvedbu klasičnih akustičnih koncerata. Osim prostora za smeštaj stranih i domaćih umetnika, centar raspolaže i prostorijama za rad, salom za projekcije, letnjom binom na otvorenom.

Njegovi osnivači su takođe umetnici, čiji je cilj da stvore bolje uslove za razvoj inovativnih i nezavisnih kulturnih i umetničkih projekata, sa većim uticajem na život cele zajednice. U tome im pomažu veoma kvalitetni saradnici i angažovana publika, dok im je najveći izazov bolja saradnja sa zvaničnim institucijama.

U Kulturnom Centru LAB je za nepunih 18 meseci održano više od 600 različitih događaja, realizovane su saradnja sa poznatim francuskim muralistom Remedom, evropski projekat Balkans Beyond Borders i mnoge druge aktivnosti. Centar posećuje nedeljno između 500 i 1.000 ljudi, u zavisnosti od programa koji su aktuelni u tom trenutku.

www.kc-lab.org

MARSH OPEN SPACE

Marsh Open Space se nalazi u centru Beograda, nadomak boemske četvrti Skadarlije i popularnih umetničkih i ugostiteljskih okupljališta za mlade u Cetinjskoj ulici. Otvoren je u martu 2017. godine, kao rezultat dvadesetogodišnjeg poslovnog iskustva Marsh produkcije u organizovanju najrazličitijih vrsta poslovnih i kulturnih događaja. Uspešnoj realizaciji programa u novom prostoru doprineo je širok krug poslovnih saradnika koji je godinama brižljivo kreiran.

Stalno istraživanje tržišta i promocija programskih aktivnosti omogućili su dalje širenje mreže kontakata i uspostavljanje novih ciljnih grupa, zainteresovanih da iskoriste multifunkcionalnost ovog prostora za kreiranje različitih događaja. Zahvaljujući takvom pristupu, tokom više od dve godine postojanja kroz Marsh Open Space prošlo je više od 30.000 ljudi, na oko 150 različitih događaja priređenih u saradnji sa preko 50 domaćih i svetskih kompanija. Posetiocima je ponuđen kvalitetan i originalan sadržaj, a korisnicima prostora pouzdana i efikasna usluga, zbog čega se mnogi u njega iznova vraćaju.

Karakterističan dizajn prostora potpisuje traženi arhitekta Marko Basarovski, a odlikuju ga mogućnost brze transformacije za svaki tip događaja i vrhunska tehnička opremljenost. Marsh Open Space za samo deset minuta može da promeni svoju namenu iz coworking postavke u prostor za organizovanje konferencija, izložbi ili radionica. Pored toga, svim korisnicima omogućena je supervizija produkcije događaja, kao i savetodavna usluga na osnovu bogatog iskustva.

U ovom habu se održavaju muzičke konferencije, edukativni treninzi, izložbe, radionice za odrasle, ali i za decu. Samim tim, i korisnici njegovih usluga su veoma raznoliki – to su podjednako pojedinci i kompanije, umetnici i poslovan svet, između 7 i 77 godina starosti.

www.openspace.marsh.co.rs

MOKRIN HOUSE

Mokrin je malo vojvođansko selo koje je iznedrilo poznate filozofe i pesnike, među potonjima i posebno omiljenog i često citiranog Miku Antića. Od nedavno je poznato i kao „oaza za digitalne nomade“, zahvaljujući aktivnostima haba Mokrin House, koji je osnovan 2016. godine kao prvi coliving prostor u regionu.

U vreme kada mnoga sela izumiru jer nove generacije hrle u gradove, ovaj hab uspeva da privuče mlade i preduzetne ljude u seosku sredinu uz pomoć novih tehnologija koje omogućavaju rad na bilo kom mestu. U njemu je do sada boravilo i radilo preko 1.000 pojedinaca iz više od 50 zemalja sveta, i još nekoliko hiljada ljudi koji su učestvovali u različitim dešavanjima i manifestacijama.

Ovaj hab razlikuje od drugih habova u Srbiji to što se u njemu i živi i privređuje, a dosadašnja iskustva korisnika pokazuju da im takav koncept omogućava veću slobodu u radu i jednostavnije ostvarivanje poslovnih i privatnih poznanstava. Zahvaljujući usporenjem ritmu na selu, stanari mogu lakše da se usredsrede na posao i da u isto vreme vode zanimljiv i intenzivan društveni život kroz raznovrsne aktivnosti haba i u susretu sa velikim brojem novih ljudi, koji se u njemu smenjuju.

Najčešći korisnici ovog prostora su digitalni nomadi, pojedinci u ranim tridesetim godinama koji ovde dolaze u „pozitivnu izolaciju“ zbog rada na svojim projektima. Slede ih kompanije koje za svoje zaposlene u Mokrin House-u rado održavaju teambuilding aktivnosti, u kojima je do sada učestvovalo preko 4.500 ljudi. Osim kompanija i digitalnih nomada, njegovi redovni posetioci su i lokalni žitelji, jer je Mokrin House postao svojevrsni seoski centar za kulturu, umetnost i edukaciju, koji je do sada uspešno organizovao 350 raznovrsnih događaja.

www.mokrinhouse.com

NOVA ISKRA

Nova iskra je prvi kreativni hab na Balkanu, koji je počeo sa radom 2012. godine u Beogradu. Povezujući kreativne industrije, tehnologiju i ljude, osnivači nastoje da podstaknu razvoj kritičkog razmišljanja, stvaranje i artikulaciju kvalitetnih ideja i nove modele organizovanja. Sve te aktivnosti usmerene su na cilj da se kroz razumevanje brzih promena sa kojima se danas suočavamo, razvijaju i inovativni poslovi za budućnost.

Korisnici njegovih usluga su uglavnom stari između 25 i 45 godina, a nešto više od polovine čine muškarci. U habu rade stručnjaci pretežno iz IT oblasti i inženjeri, ali i advokati, dizajneri, arhitekte, stručnjaci za marketing, poslovni konsultanti... Od prvih koraka Nove iskre, kada je široj javnosti trebalo predstaviti koncept coworkinga i privući prve „stanare“, tokom proteklih šest godina u ovom habu je boravilo 450 kreativnih pojedinaca. Neki od njih su razvili uspešan posao i zaposlili nove ljude, a pojedini su u međuvremenu izrasli u kompanije koje sada imaju sopstveni poslovni prostor.

Trenutno u Novoj iskri radi 56 ljudi, koji sami određuju svoje radno vreme, a celokupna infrastruktura i enterijer su prilagođeni njihovim potrebama. Prostrane radne jedinice, privatne kancelarije, sale za sastanke, prostori za opuštanje i urbana bašta samo su neke od specifičnosti po kojima je ovaj hab prepoznatljiv, a prostor u njemu je pogodan i za održavanje raznovrsnih javnih događaja. Do sada je u Novoj iskri održano više od 400 programskih manifestacija i dešavanja iz različitih oblasti – od kulture i umetnosti, preko dizajna, malog biznisa, pa do tehnološkog razvoja.

www.novaiskra.com

OFFICE ME

Beograd, kao najnaseljeniji grad u Srbiji i centar industrije 4.0, sadrži i najveći broj habova i biznis akceleratora. Jedan od njih je i Office Me, otvoren krajem 2016. godine na dve lokacije: u blizini AirportCity-a i u okolini hotela Hyatt. Cilj mu je, kako kažu predstavnici ovog haba, da smesti „mali poslovni svet u veliko poslovno okruženje“, odnosno da početnicima u biznisu omogući što bolje uslove za razvoj poslovanja, kakve imaju „veliki igrači“.

Poseduje i prostorije u pametnoj poslovnoj zgradi, te omogućava opcije kakve se retko pružaju startap firmama. Osim modernih tehnologija, zgrada nudi i parking, koji je sve veći problem za stanovnike prestonice, ali i obezbeđenje 24 sata, što znači – mogućnost fleksibilnog rada u pravom smislu te reči, odnosno non-stop.

Njegovi korisnici su uglavnom mala i srednja preduzeća, među kojima ima i veoma mladih, ali i kompanija sa poslovnim stažom od preko tri decenije. Tu su i pojedinci, frilenseri ili osobe koje rade za sebe. Polovina njih dolazi iz IT sektora, dok se ostali bave arhitekturom, građevinarstvom, trgovinom, veštačenjem, nadzorom, konstaltingom, hidrogradnjom, transportom, knjigovodstvom, osiguranjem i drugim delatnostima.

Ovaj hab na svakih osam meseci širi kapacitete, uglavnom zbog novih „stanara“ koji redovno pristižu, dok stari ostaju lojalni i ne napuštaju njihove prostorije. Trenutno ima 200 korisnika, od kojih je preko 60 odsto njih uspelo da višestruko uveća obim posla i broj zaposlenih.

Značajan broj „stanara“ su mladi, kojima, kako tvrde u Office Me, odgovara rad u firmama koje se ne pridržavaju čvrstih korporativnih pravila, već nude fleksibilnost, poslovanje na globalnom nivou i slične pogodnosti.

www.office-me.com

PAPERGIRL GALERIJA HUB

U martu 2018. godine Beograd je dobio specifičan hab koji, iako je deklarativno namenjen ženama, nije nimalo isključiv. Njegova misija je „razmena iskustava i znanja, ali i jačanje pojedinaca i pojedinki u nameri da kreiraju uspešne i održive biznise“, a realizuje je pružanjem coworking, edukativnih, kreativnih/kulturnih i interaktivnih programa.

Korisnici/ce usluga Papergirl Galerije su većinom žene, uglavnom iz mlađe populacije, međutim njena vrata su otvorena i za muškarce i rodno neutralne osobe – frilensere/ke, preduzetnice i preduzetnike, početnike/ce u biznisu, aktiviste i aktivistkinje.

Osnovale su ga društveno angažovane žene, ličnim sredstvima, uz želju da jednog dana postane potpuno samoodrživ. Njegovi prvi stanari bili su dvoje Britanaca, bračni par koji putuje svetom i istovremeno vodi svoj online posao. Odluka ovih ljudi da uprkos velikoj ponudi coworking prostora provedu nekoliko meseci u Papergirl Galeriji, ohrabrila je vlasnice da nastave intenzivan rad na njenoj promociji. Vremenom je britanski bračni par započeo i poslovnu saradnju sa devojkama iz ovog haba, čime je ostvarena njegova najbitnija funkcija – pružanje mogućnosti za umrežavanje i kreiranje novih radnih mesta.

Za osam meseci postojanja u ovom habu je realizovano pedesetak događaja kroz koje je prošlo oko 600 učesnika/ca. Organizovani su razni meetupi, JavaScript kursevi, izložbe, performansi, edukativne radionice o preduzetništvu, treninzi, filmske škole, radionice pisanja i drugi neformalni skupovi sa zajedničkim ciljem da informišu i jačaju zajednicu.

Predstavnice ovog haba krajem 2018. posetile su i konferenciju Coworking Europe u Amsterdamu, a učešće na njoj omogućio im je tim projekta nemačke razvojne saradnje Podsticanje zapošljavanja mladih.

www.papergirlgalerija.com

POMAK

Ideja za pokretanje POMAK-a nastala je u Timočkom omladinskom centru pre četiri godine, a realizovana je pre nešto više od godinu dana nakon fundraising kampanje i nekoliko uspešno sprovedenih projekata.

POMAK je u ovom trenutku jedini hab namenjen mladim preduzetnicima u istočnoj Srbiji, a mrežu svojih kontakata konstantno gradi kroz organizovanje MeetUp susreta, na kojima se upoznaju potencijalni poslovni partneri iz lokalne zajednice.

Namera osnivača je da POMAK funkcioniše poput socijalnih preduzeća, tako da se prihod od organizacije događaja, iznajmljivanja sala i radnih mesta, ulaže u održivost i dalji razvoj edukativnih programa za mlade Timočkog omladinskog centra. POMAK u ovom trenutku raspolaže radnim prostorom za deset osoba, a u planu je skoro proširenje za još nekoliko mesta. Dosadašnji korisnici radnog prostora su većinom programeri i dizajneri, između 25 i 35 godina starosti.

Iako Zaječar nije industrijski niti univerzitetski grad, u njemu postoji značajna kulturna scena, čiji pripadnici i te kako prepoznaju važnost jednog ovakvog inovativnog centra, koji drugačijim pristupom – od enterijera do programa, nastoji da inspiriše i pokrene kreativnost mladih.

Tokom prve godine rada, u POMAKU-u je organizovano preko 50 edukativnih i kulturnih događaja, kao što su prezentacija o stogodišnjoj saradnji Srbije i SAD, promocije knjiga, festival evropskog filma i predstavljanje donatorskih programa za osnaživanje mladih. Organizovani su i MeetUp susreti o frilens poslovanju i o poslovanju u HoReCa sektoru. Događaje je posetilo više od 1.000 Zaječaraca, što govori o njihovom velikom interesovanju da dobiju informacije koje im mogu biti korisne za osnivanje sopstvenog posla u svom gradu, umesto da traže zaposlenje u drugim sredinama.

www.pomak.org

RURAL HUB

U Srbiji postoji „Mesto gde se vrmdžaju vaše ideje!“. Dovoljno je da ovaj naziv ukucate na Guglu i odmah ćete dobiti uputstvo da krenete u selo Vrmdža, u podnožju planine Rtanj. U ataru ovog sela sa oko 600 stanovnika, od 2015. godine radi Rural HUB, u kome se „vrmdžaju ideje“ svih onih koji podržavaju san vlasnice ovog haba da se povezuju grad i selo kroz „rurbane“ inicijative i pojedince, kako bi se stvorila ruralna mreža za održive zajednice.

Svako ko dođe i boravi u ovom coworking prostoru ima pristup i sadržaju sela: smeštaju, hrani, suvenirima, kulturno-turističkim i sportsko-rekreativnim aktivnostima umreženim kroz Rural HUB koncept socijalnog preduzetništva. Time svako daje svoj direktan doprinos, pomaže i uključuje lokalnu zajednicu u svoj rad jer – celo selo je HUB!

Rural HUB ima razvijenu i aktivnu mrežu pojedinaca i ruralnih inicijativa, kako iz sela tako i iz gradova, koji u njegovom radu vide mogućnost obostrane razmene iskustava, znanja i zajedničkog rasta. Kroz stvaranje novih mogućnosti, primenom rurbanog pristupa radu, Rural HUB je aktivan u jačanju zajednice, osnaživanju žena i mladih, kao i u zaustavljanju migracije sa sela tako što koristi lokalne resurse, brine o očuvanju tradicije i prirode, i doprinosi rešavanju socijalnih pitanja.

Ovaj hab svojim aktivnostima stvara nov sadržaj u seoskoj sredini koji, osim zabave, opuštanja i rekreacije, ima i edukativni karakter. Suštinska ideja ove inicijative i aktivnosti koje Rural HUB realizuje jeste da se takav model saradnje proširi i na ostale delove naše zemlje, kako bi se omogućio bolji i kvalitetniji život na selu.

www.ruralhub.rs

SMART OFFICE

Smart Office je otvoren 2012. godine, kao prvi coworking prostor u Srbiji. Kada pokrenete nešto novo, onda je za predstojeći razvoj presudan već prvi korak – kako ćete usluge koje nudite objasniti i predstaviti potencijalnim korisnicima. Ispostavilo se da je Smart Office u tome bio toliko uspešan, kroz svoje promotivne kampanje i predavanja o konceptu coworkinga, da je već nakon godinu i po dana prostor od 89 kvadratnih metara u kojem su bili smešteni postao – pretesan.

Sada ovaj coworking prostor može da primi oko 120 „stanara“ u svojih 800 kvadratnih metara u centru Beograda. Mada broj korisnika varira zavisno od doba godine, prosečna popunjenost uglavnom iznosi oko 80 odsto. Svi oni koji rade u ovom coworking prostoru mogu da koriste savetodavnu pomoć, poput pravnih i računovodstvenih usluga, organizacije smeštaja i prevoza do aerodroma, podrške u organizovanju događaja i u drugim aktivnostima, što im omogućava da se u potpunosti usredsrede na svoj osnovni posao.

Među korisnicima ima dizajnera, programera, konsultanata, HR i PR menadžera, manjih marketinških agencija, digitalnih nomada koji kraće borave u Srbiji, zatim event menadžera, online marketara i mnogih drugih. Do sada je u tom coworking prostoru radilo oko 4.000 ljudi, a više od dve trećine onih koji su se odvažili da započnu sopstveni posao su bile žene.

Neki od korisnika su izgradili ozbiljna preduzeća i zaposlili na desetine ljudi, pojedini su prodavali svoje firme i selili se u inostranstvo, a neki su menjali kompanije, ali su i dalje ostajali u ovom prostoru. Smart Office je, osim po lojalnosti svojih stanara, poznat i po međunarodnim nagradama koje je dobio: „The best community action“ sa Evropske coworking konferencije, za prikupljanje sredstava za ishranu i odeću za migrante, i nagradu za najbolji frilens event u okviru European Freelance Week.

www.smartoffice.rs

SOURCE HUB

Source Hub je jedan od najmlađih habova u Srbiji – osnovan je krajem oktobra 2018. u Malom Iđošu, u srcu Bačke, uz programsku podršku Centra za finansijsku edukaciju i osnaživanje (CEFIN). Hab je smešten u tipičnoj vojvođanskoj kući sa velikom baštom, gde vlada atmosfera u kojoj svi posetioci mogu da se posvete svom poslu bez žurbe, u autentičnom seoskom okruženju i uz kvalitetnu domaću hranu koju proizvode lokalni partneri.

Pored lepog i praktično uređenog prostora za rad, poslovne sastanke, i za organizaciju raznih događaja, Source Hub nudi i specifično osmišljene programe kojima dodatno privlači posetioce, što je posebno važno u malim ruralnim sredinama kao što je Mali Iđoš. Imajući u vidu da je cilj ovog haba da pomogne ekonomsko osnaživanje i poslovni razvoj preduzetnika, frilensera i biznis timova, njima je na raspolaganju i savetodavna podrška u oblasti finansija i poslovanja.

Source Hub je zvanično otvoren dvomesečnom Source Hub Biznis akademijom, a kroz intenzivni program je prošlo 17 odabranih kandidatkinja, budućih preduzetnica. One su dobile priliku da se edukuju i osposobe za pokretanje, razvoj i vođenje sopstvenog posla, kao i pronalaženje odgovarajućih izvora fiansijske podrške. Source Hub Biznis akademija je deo projekta Podsticanje zapošljavanja mladih, koji realizuje Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju GIZ, zajedno sa Ministarstvom omladine i sporta Republike Srbije, i uz partnerstvo sa Centrom za finansijsku edukaciju i osnaživanje.

U okviru ovog programa organizovana su i dva panela o mogućnostima i izazovima za žene u preduzetništvu. Paneli su izazvali veoma veliko interesovanje žena u Malom Iđošu i okolnim mestima, ali i šire, budući da su se ovom vojvođanskom habu javljale i žene iz Beograda i Novog Sada, sa željom da ubuduće prisustvuju sličnim događajima.

www.sourcehub.rs

STARTIT CENTAR

Od osnivanja prvog haba pod ovim imenom, do stvaranja „lanca“ Startit Centara širom Srbije prošlo je samo tri godine. Za to vreme, ovaj brend je postao zvučno, gotovo nezaobilazno ime u IT preduzetništvu.

Sve je počelo 2015. kada je u Beogradu otvoren prvi Startit Centar kao deo SEE ICT organizacije. Osim odgovarajućeg prostora za rad, on je svojim „stanarima“ nudio edukaciju, veb sajt sa korisnim i informativnim sadržajima za sve početnike u poslovanju, mentorstva, a nešto kasnije i Startap akademiju, prvi akcelerator u Evropi koji je deo novog Google-ovog programa razvoja globalne mreže akceleratora, mentora i startapa.

S obzirom na veliko interesovanje mladih preduzetnika da dobiju ovakvu, sveobuhvatnu podršku, vrlo brzo je otvoreno još šest Startit Centara i to u: Novom Sadu, Inđiji, Šapcu, Vršcu, Zrenjaninu i Subotici. Reč je o gradovima sa snažnom IT industrijom i potencijalom da se ona razvija.

Mladi ljudi su oberučke prihvatili ovakvu priliku, a o njihovom radu kao i o efektima podrške koju su dobili govori i podatak da je iz Startit-a poteklo više od 15 kompanija koje danas uspešno posluju na tržištu. Ukupan iznos investicija koje su privikli njegovi „stanari“ dostigao je oko pet miliona evra.

U želji da se i sami razvijaju, Startit Centri stalno unapređuju svoje ponude za sticanje novih znanja. Opremljeni su bibliotekama koje su besplatne za korisnike, a gotovo svakog dana u njima se održavaju i besplatni kursevi, seminari, predavanja ili paneli. Samo u proteklih godinu dana više od 24.000 polaznika je pohađalo Startit-ove besplatne radionice programiranja, preduzetničkih obuka i drugih praktičnih IT znanja. Polaznici su bili svih uzrasta i zanimanja, od osnovaca i srednjoškolaca, preko profesionalaca iz različitih oblasti, do onih koji se i sami bave informacionim tehnologijama – programera i inženjera.

www.startit.rs/startit-centar/

OSNOVANA COWORKING ASOCIJACIJA SRBIJE

Coworking, coliving prostori i habovi Srbije su se u decembru 2018. na konferenciji u Subotici udružili u Coworking Asocijaciju Srbije, koju je osnovalo 20 prostora. Cilj je da se unapredi rad ovih prostora i njihova promocija, kao i da se doprinese razvoju preduzetništva i zapošljavanja mladih, kroz različite aktivnosti – konferencije, istraživanja, obrazovanje i promotivne kampanje.

Na osnivačkoj konferenciji predstavljeni su i rezultati godišnjeg istraživanja coworking industrije u Srbiji, a rezultati pokazuju značajan rast u odnosu na 2017. godinu. Istraživanje coworking zajednice u Srbiji uradio je Deli prostor za kreativno delovanje iz Niša, a učestvovao je 31 coworking prostor i hab.

Najviše coworking prostora, njih 40%, radi u Beogradu, a kad je reč o površini, preovlađuju mali prostori, do 150m², većinom u Vojvodini i centralnoj Srbiji, a postoje i 4 velika prostora od 1.200m².

Coworkeri u Srbiji su mladi, 50% njih ima od 15 do 30 godina, a preostala polovina između 30 i 45 godina. Oko 40% korisnika prostora u Srbiji radi u IT industriji, a ostali u oblastima kreativnih industrija kao što su marketing, dizajn, fotografija, arhitektura...

U ovim prostorima radi 882 coworkera i 93 osobe koje upravljaju prostorima

Svakog meseca u prostorima širom Srbije organizuje se gotovo 300 događaja, u kojima učestvuje 11.000 ljudi, a oko 70% ovih događaja je besplatno za korisnike

Prosečna mesečna cena članarine je 96 evra, a ukupan godišnji prihod coworking prostora u Srbiji je 2018. godine iznosio više od 3 miliona evra

Prostori ostvaruju 41% prihoda od članarina, a finansiraju se i od izdavanja prostora za događaje, sponzorstava, donacija i projekata

Kakva je struktura prihoda srpskih coworking prostora

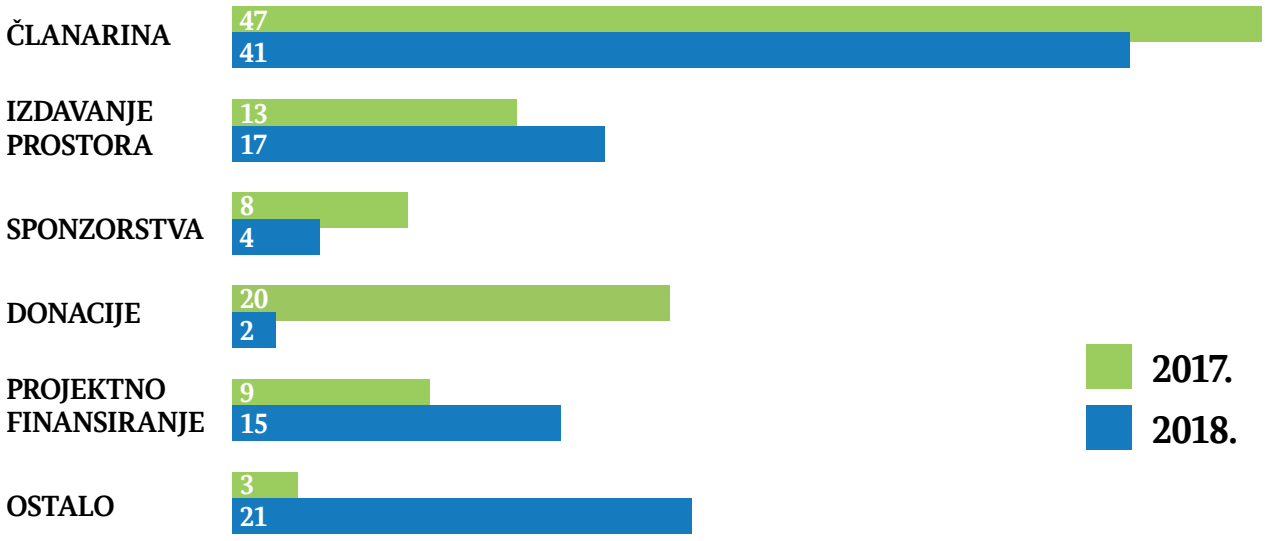

Svakog meseca **300** događaja, u kojima učestvuje **11.000** ljudi

Ukupan godišnji prihod coworking prostora je 2018. godine iznosio više od **3.000.000** evra
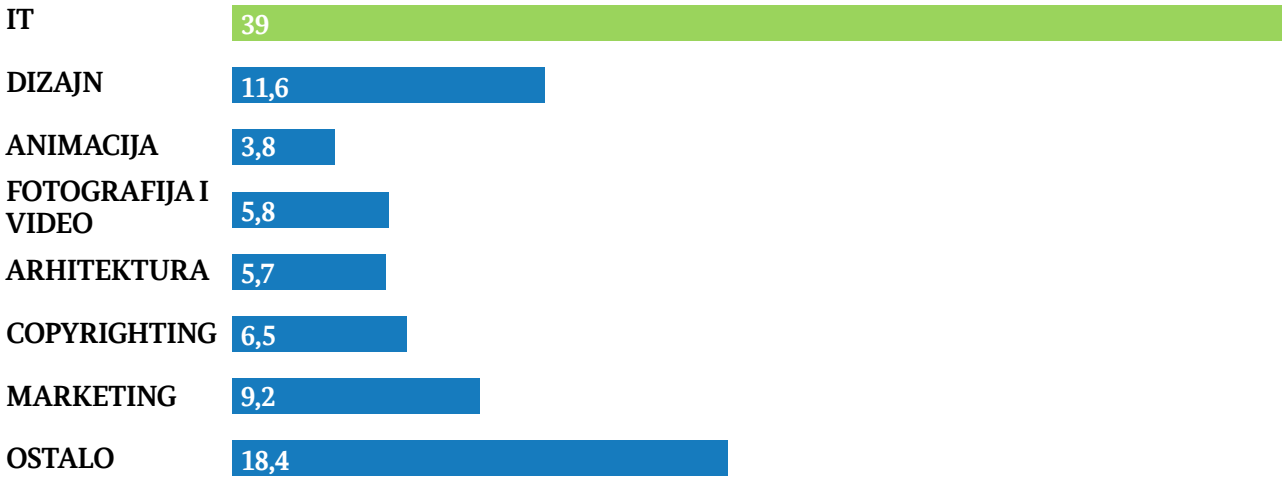
Coworkeri po oblasti rada